

Kaksi viikkoa kuulemisaikaa on näennäisdemokratiaa – Nuorten äänen on kuuluttava opetussuunnitelmien päivitystyössä aidosti

Opetussuunnitelman päivitykset ja kunnalliset linjaukset määrittävät sen, millaisessa kouluarjessa lapset ja nuoret viettävät suuren osan valveillaoloajastaan. Lain ja hyvän hallintotavan mukaan nuoria on kuultava heitä koskevassa päätöksenteossa, ja onkin hienoa, että nuoria pääsääntöisesti pyritään nykyään kuulemaan ja heidän mielipiteitään pidetään ainakin ajatuksen tasolla tärkeinä. Nuorten kuulemisen kautta nousee esiin jatkuvasti tuoreita ja ajankohtaisia näkökulmia, joita kunnat ja päättäjät kipeästi tarvitsevat.

Tämä aloite on syntynyt Pirkanmaalaisten nuorisovaltuutettujen sekä Tampereen kaupungin yhteisestä turhautumisesta sekä halusta korjata järjestelmässä oleva valuvika. Me vaadimme, että Opetushallitus ottaa ohjaavan roolin ja varmistaa nuorille riittävän, realistisen ja lakisääteisen ajan tulla kuulluksi.

Nykyinen käytäntö, jossa nuorisovaltuustoille ja nuorten ryhmille varataan kunnallisissa opetussuunnitelmaprosesseissa tyypillisesti vain noin kaksi viikkoa aikaa lausunnon antamiseen, tekee kuulemisesta kuitenkin valitettavan usein pelkkää muodollisuutta ja sanahelinää.

Kun nuorisovaltuustolle annetaan kaksi viikkoa aikaa reagoida satojen sivujen opetussuunnitelmamateriaaleihin, pyyntö on täysin epärealistinen. Poliittikka ja vaikuttaminen ei ole nuorten päivätyö. Nuorisovaltuutetut ovat peruskoululaisia ja toisen asteen opiskelijoita, joilla ei ole takanaan virkamiesarmeijaa, joten tekstit luetaan, analysoidaan ja lausunnot kirjoitetaan omalla vapaa-ajalla koulutyön ohella.

Lisäksi on hyvä huomioda, että kunnallisten hallintosääntöjen puitteissa virallisia lausuntoja ei voi antaa ilman päätöksentekokykyisen kokouksen hyväksyntää. Koska nuorisovaltuustot kokoontuvat pääsääntöisesti vain kerran kuukaudessa, on lausuntoa mahdotonta hyväksyä virallisesti ja viedä eteenpäin, jos pyyntö sattuu saapumaan huonoon aikaan kuukaudesta. Lopulta nykyinen tiukka aikataulu johtaakin usein siihen, että nuorilla on mahdollisuus reagoida vain yhteen, tärkeimmäksi koettuun asiaan laajemman ja syvällisemmän analyysin jäädessä kokonaan tekemättä. Joskus mahdollisuutta reagointiin ei ole lainkaan.

Suurin ongelma liian lyhyessä lausumisajassa on kuitenkin se, että nuorten mielipide on paljon laajempi kuin pelkkä nuorisovaltuuston mielipide. Nuorisovaltuusto ei välttämättä aina edusta jokaista nuorta tai vähemmistöryhmää, vaan moniäänisyys vaatii työtä. Jotta kuuleminen olisi aitoa, nuorisovaltuustolla täytyy olla aikaa jalkautua muiden nuorten pariin, järjestää kyselyitä kouluissa ja oppilaitoksissa sekä keskustella ja käsitellä saatuja vastauksia yhdessä.

Nykyisellä kahden viikon varoitusaajalla käy kuitenkin usein niin, että yksi ainoa nuva-aktiivi joutuu kirjoittamaan lausunnon yksin, jolloin muiden nuorten ääni ja näkökulmat katoavat prosessista kokonaan.

Jos päätökset koskevat puhtaasti ja ainoastaan nuorta opiskelijakuntaa, miten on mahdollista, että meidät ohitetaan antamalla meille pelkkiä murusia päätöksenteon aikatauluista? Nuoret ovat koulujärjestelmän pääryhmä ja asiantuntijoita omassa arjessaan, eivät mikään päätöksenteon pieni sivuhaara tai pakollinen muodollisuus. Jos ette anna meille aikaa reagoida, te suljette meidän suumme. Ja kun nuoret vaiennetaan, opetussuunnitelmista tulee vain aikuisten ja teoreetikoiden paperitiikereitä, jotka eivät kohtaa todellista kouluarkea.

Jos kuuleminen jää pintapuoliseksi, päätökset pohjautuvat pelkästään ulkopuolisten asiantuntijoiden näkemyksiin, jotka eivät välttämättä vastaa nuorten todellisuutta. Nuorilla on sellaista konkretian ja käytännön osaamista nykyajan kouluarjesta, jota kenelläkään virkamiehellä ei voi olla. Me elämme sitä kouluarkea, jota opetussuunnitelmilla yritetään ohjata, ja siksi nuorilta löytyy aitoja, rakentavia ratkaisuja koulujen arkeen.

Kun nuoret huomaavat, että he voivat todella vaikuttaa omiin asioihinsa, se lisää merkittävästi heidän uskoaan omaan tulevaisuuteensa sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Parhaimmillaan kuuleminen tarjoaa mahdollisuuden suoraan vuoropuheluun ja tapaamiseen viranhaltijoiden kanssa, jolloin vaikeatkin opetussuunnitelmatekstit voidaan avata selkokielelle, ja nuorten näkökulma pidetään esillä päätöksenteon jokaisessa vaiheessa.

Tämän vuoksi Pirkanmaan nuorisovaltuustot vaativat, että jatkossa opetussuunnitelmia ja muita suuria kokonaisuuksia päivitettäessä siirrytään järjestelmälliseen, pitkäjänteiseen ja monivaiheiseen kuulemiseen.

Ensimmäisenä askeleena nuorisovaltuustoille ja nuorten ryhmille on varattava jatkossa merkittävästi enemmän lausuntoaikaa kuin nykyiset kaksi viikkoa, jotta aikataulut saadaan sovitettua kuukausittaisiin kokouksiin ja laajempien kyselyiden tekemiseen.

Ehdotamme, että tulevaisuudessa käsittely olisi kaksivaiheinen. Ensimmäisellä kierroksella nuorille voitaisiin tarjota selkokielistä materiaalia muutosten ymmärtämisen tueksi ja keräät heiltä tärkeät ensikommentit. Toisella käsittelykierroksella nuorille annettaisiin mahdollisuus päästä näkemään, kuinka hyvin heidän näkemyksiään on otettu mukaan lopulliseen työhön.

Kun Opetushallitus tai kunnat pyytävät nuorilta lausuntoja kahden viikon varoitusaajalla, kyseessä ei ole aito kuuleminen – se on hyveposeerausta ja näennäisdemokratiaa.

Nuorten osallisuus ei saa olla vain muodollinen suoritus viraston listalla, vaan me vaadimme aikaa, kunnioitusta ja aitoa mahdollisuutta vaikuttaa meitä koskeviin päätöksiin.

Hyväksytty nuorisovaltuuston kokouksessa 29.10.2026

Lisätietoja:

Tampereen nuorisovaltuusto

nuorisovaltuusto@tampere.fi

www.tampere.fi/nuorisovaltuusto